

Resultatskillnader inom skolor

Rektorers arbete med att analysera klassresultat och främja goda studieresultat för alla elever

Innehållsförteckning

Förord	3
Sammanfattning	4
Vad Skolinspektionen granskat	4
Viktigaste iakttagelserna	4
Inledning	7
Därför har Skolinspektionen granskat resultatskillnader inom skolan	7
Syfte och frågeställningar	9
Granskningens genomförande i korthet	10
Kvalitetsgranskningens iakttagelser	12
Rektorer analyserar i liten utsträckning resultatskillnader mellan klasser	12
Rektors insatser utgår sällan från klassens samlade kunskapsresultat.....	16
Rektors stödjande insatser till lärare behöver i större utsträckning anpassas efter klassernas kunskapsmässiga behov	18
Inga tydliga skillnader mellan hur behöriga och obehöriga lärare används i klassrummen	20
Skolorna lägger tid och arbete på att sätta samman klasser	20
Avslutande diskussion	24
Vaga bilder av skillnader i klassers resultat	25
Risk att insatser i klassrummen blir generella och reaktiva	27
Klassnivån kan ge rektor underlag för det undervisningsnära ledarskapet	28
Referenser	30
Bilagor	32
Bilaga 1. Granskade skolor	32
Bilaga 2. Urval och tillvägagångssätt	33
Bilaga 3. Kvalitetskriterier	35
Bilaga 4. Sammantagen bild av skolornas utvecklingsområden	37

Förord

Skolinspektionen har i uppdrag att granska kvaliteten i sådan utbildning och pedagogisk verksamhet som står under myndighetens tillsyn. Granskningen innebär en detaljerad undersökning av verksamhetens kvalitet inom ett område, i förhållande till nationella mål och riktlinjer. Utgångspunkten är alla elevers lika rätt till en god utbildning i en trygg miljö.

Syftet med tematisk kvalitetsgranskning är att presentera en nulägesbild av kvaliteten inom ett avgränsat område. Granskningarna gör tydligt vad som behöver förbättras för att i högre grad nå målen för verksamheten inom det aktuella området. Syftet är också att beskriva väl fungerande inslag och framgångsfaktorer.

Skolinspektionens iakttagelser, analyser och bedömningar redovisas dels i form av enskilda beslut till de granskade skolorna och deras skolhuvudmän, dels i denna övergripande och sammanfattande rapport. Genom beskrivningar av viktiga kvalitetsaspekter inom granskningsområdet avser rapporten vara användbar även för skolor som inte har granskats.

Rapporten redovisar resultatet av Skolinspektionens kvalitetsgranskning av rektors arbete med att analysera resultatskillnader inom skolan och främja goda studieresultat för alla elever, oavsett vilken klass de får sin huvudsakliga undervisning i. Iakttagelserna och slutsatserna gäller de 23 skolor som har granskats och avser därmed inte att ge en nationell bild av förhållandena. Vilka skolor som granskats framgår i bilaga 1.

Projektledare och rapportskribent för kvalitetsgranskningen har varit Johanna Chung, Skolinspektionen i Stockholm. Anna Gabrielsson, Skolinspektionen i Stockholm, har också medverkat i rapportskrivandet.

Sammanfattning

En central målsättning för svenskt skolväsende är att elevernas utbildning ska vara likvärdig. Målsättningen om en likvärdig utbildning för alla elever gäller såväl *mellan* som *inom* skolor. Verksamheten inom en skola ska hålla samma jämna höga kvalitet, så att alla elever oavsett skriftande behov och förutsättningar ges möjligheter att nå målen för utbildningen.¹ De flesta studier av skolans likvärdighet undersöker resultat mellan skolor. En omfattande diskussion finns om att skillnader mellan skolor har ökat.

Vissa studier visar emellertid att variationen mellan klasser över tid också har ökat i Sverige. Det finns stöd för att det som sker inom en skola, särskilt kopplat till klassrum, undervisning och lärare, kan förklara en stor del av resultatvariationen mellan elever.² Skolinspektionen menar att en indikator på att kvaliteten i verksamheten varierar kan vara systematiska resultatskillnader mellan klasser. Det finns också en risk för en olikvärdig utbildning om vissa klasser i högre grad får undervisning av obehöriga lärare.

Vad Skolinspektionen granskat

Skolinspektionen har granskat kvaliteten i rektorers arbete med att främja goda studieresultat för alla elever. I detta har ingått att ta reda på i vilken omfattning rektorerna på ett urval av skolor skaffar sig kunskap om resultatskillnader mellan klasser, och i vilken utsträckning dessa rektorer leder ett arbete med att undersöka vilka tänkbara orsaker det kan finnas till att elevers kunskapsresultat skiljer sig åt mellan klasserna. I granskningen har också ingått att undersöka i vilken utsträckning rektorer genomför organisatoriska och lärarstödande insatser så att goda studieresultat kan främjas för alla elever, oavsett vilken klass de får sin undervisning i. Skolinspektionen har också kartlagt efter vilka principer klasser sätts samman på skolorna och om det finns någon skillnad i hur behöriga och obehöriga lärare används i undervisningen. Detta eftersom det finns mycket lite tidigare kunskap och studier om hur klasser organiseras.

I granskningen har 23 grundskolor med kommunala huvudmän ingått. Granskningen har avgränsats till att omfatta ämnena svenska och matematik i årskurserna 7–9.

Viktigaste iakttagelserna

Den sammanfattande bilden av granskningens resultat är att det är ovanligt att rektorer leder ett arbete där resultatskillnader mellan klasser synliggörs och undersöks med systematik. Däremot kan vi se att insatser sätts in för att förbättra situationen i vissa klasser och för enskilda elever. Till exempel beskriver de flesta rektorer att de följer upp och sätter in åtgärder i klasserna utifrån sociala aspekter, trygghet och studiero. Ofta är dock insatserna reaktiva efter att vissa händelser förekommit, eller att relationer mellan lärare och elever inte fungerat. Flera insatser görs för att

¹ 1 kap 9 § skollagen (2010:800); Prop. 2009/10:165, s. 229 och 638; Lgr 11, 1. Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning.

² Håkansson & Sundberg (2018), s.78

stödja enskilda elever i behov av anpassningar eller särskilt stöd, men färre som avser klassers behov. Det framgår vidare från granskningen att rektorer i regel inte gör någon skillnad på hur behöriga kontra obehöriga lärare används i undervisningen.

Nedan presenteras kortfattat de övergripande resultaten från granskningen.

En regelbunden analys av skillnader mellan klasser saknas ofta

- Över hälften av rektorerna på de granskade skolorna har inte en tydlig bild av hur elevernas kunskapsresultat ser ut på klassnivå i ämnena. Vi har i granskningen funnit att det är ovanligt att följa upp klassers genomsnittliga betygspoäng i ämnen och att jämföra klassers resultat. Endast på fyra skolor jämförs genomsnittlig betygspoäng per ämne mellan klasser.
- Rektorerna skaffar sig ofta en bild av klassens resultat genom att följa upp elevernas individuella kunskapsresultat och genom signaler om trygghet och studiero i klassen.
- De allra flesta rektorer på de besökta skolorna leder någon form av analysarbete av kunskapsresultat på elevnivå och skolnivå, ibland också årskurs- och ämnesnivå, men klassen inkluderas sällan på aggregerad nivå. Granskningen visar vidare att rektorer och personal kan tycka att det är känsligt att jämföra och undersöka klassernas resultat.

Insatser görs men ofta efter signaler eller händelser

- Granskningen visar att det på de besökta skolorna sker en hel del insatser för att främja goda studieresultat på klassnivå. Vanliga insatser är extra lärare i klassrummet, resurspersoner som kommer hela klassen till del och tillfälligt arbete med mindre grupper. Beslut om vilka insatser som behövs i klasserna fattar rektorerna i de flesta fall utifrån signaler om brister i trygghet och studiero i klassen eller genom uppföljning av enskilda elever som riskerar att inte nå utbildningens mål.
- Vad gäller rektors stöd till lärare visar granskningen att stöd sällan ges utifrån kunskap om klassernas resultat. Däremot ges stöd många gånger efter signaler om att det är någonting som inte fungerar mellan klassen och läraren, eller om en lärare själv bett om stöd för att hantera en klass. Lärare får ofta stöd av rektor genom medarbetarsamtalet, men det förekommer också att specifikt stöd kan utformas genom att exempelvis en ämneskollega eller förstelärare får i uppdrag att stötta sin kollega. Genom granskningen har vi sett att rektorer sällan använder sig av information och fördjupad kunskap om vad som påverkar klassernas aggregerade resultat när stöd till lärare utformas. Stödet är istället ofta generellt eller likadant utformat till alla lärare.

Obehöriga lärare fungerar som klasslärare på samma sätt som behöriga gör

- Sammantaget har granskningen inte visat några exempel på skillnader i hur behöriga lärare används i undervisningen. Samtliga rektorer på de skolor som har obehöriga lärare i svenska och/eller matematik anger att obehöriga lärare fungerar som klasslärare på samma sätt som behöriga lärare gör. Det innebär att en klass kan undervisas av en obehörig lärare under tre år, medan andra klasser kan ha behöriga lärare under samma period.

Klasser organiseras främst i syfte att skapa socialt fungerande grupper

- Granskningen visar att så gott som samtliga av de granskade skolorna lägger ner mycket tid på att sätta samman klasser i syfte att få så fungerande grupper som möjligt. Både avlämnande skolor och mottagande skola är involverade i processen. Vi har i granskningen sett att det är ovanligt att ändra klassernas sammansättning i årskurs 7–9.
- Majoriteten av rektorerna har som princip att blanda elever från olika avlämnande skolor i klasserna när eleverna ska börja i årskurs 7.³ Det innebär ofta att elever med olika socioekonomisk bakgrund blandas i klasserna. Rektorerna tar i större utsträckning hänsyn till socialt fungerande grupper, än elevernas tidigare kunskapsresultat vid sammansättning av klasser.

³ Två skolor i urvalet tar emot eleverna och gör sammansättningen av klasser till årskurs 6. Ytterligare sex skolor har elever från förskoleklass eller årskurs 4. Rektorerna för samtliga av dessa skolor anger att de gör om klasserna till årskurs 7 och blandar med elever från ett antal avlämnande skolor.

Inledning

Därför har Skolinspektionen granskat resultatskillnader inom skolan

I detta avsnitt presenterar Skolinspektionen den problembild som ligger till grund för denna kvalitetsgranskning. Sammanfattningsvis handlar det om att studier pekar på att skillnader i elevers resultat över tid ökar, såväl *mellan* som *inom* skolor. Utgångspunkten är att elevers möjligheter att nå goda studieresultat i så liten grad som möjligt ska bero på vilken skola eller klass de går i, eller vilken bakgrund de har. Med den utgångspunkten har skolsystemet inte bara ansvar för att se till att skolorna håller en jämn och hög kvalitet, utan även ett kompensatoriskt uppdrag. Betydelsefulla faktorer för elevernas studieresultat kan till stor del förklaras med det som sker inom skolan, särskilt det som sker i klassrummet. Rektor har det övergripande ansvaret för verksamhetens kvalitet. Forskning, tidigare granskningar och studier har identifierat att rektor behöver stärka sitt undervisningsnära ledarskap och i större utsträckning koppla det till elevernas resultat.

Ökade skillnader i betygsresultat

Elevers kunskapsresultat är en viktig indikator på utbildningens kvalitet och variation i kunskapsresultat kan vara en indikator på bristande likvärdighet. Flera studier visar att elever i Sverige blir allt mer resultatmässigt segregerade, *mellan* men även *inom* skolor. De nationella kvantitativa studier som undersökt likvärdighet i skolan har främst fokuserat på resultatskillnader mellan skolor och mellan elever. Dessa studier indikerar att skolan blivit sämre på att kompensera för elevens socioekonomiska bakgrund och att variationen i resultat mellan skolor har ökat något – även om variationen i skolresultat mellan skolor i ett internationellt perspektiv är förhållandevis låg i de nordiska länderna.⁴ Endast en del av de ökade resultatskillnaderna mellan skolor kan förklaras av en ökad skolsegregation med avseende på skolornas socioekonomiska elevsammansättning.

Resultatskillnader *inom* skolor har inte undersökts i samma utsträckning. I studier från Skolverket har variation mellan klasser avseende elevers kunskapsresultat ingått som en mindre del. Resultaten visar på en ökning av denna variation över tid sedan början av 2000-talet. I den senaste studien från 2018 analyserades variationen mellan klasser utifrån elevernas betygsresultat. Studien visar en tilltagande variation mellan klasser i det genomsnittliga meritvärdet i årskurs 9 över tidsperioden 2004–2016. Ökningen är ungefär 4 procentenheter, från cirka 8 procentenheter 2004 till 12 procentenheter 2016. Skolverket drar därför slutsatsen att eleverna tenderar att ha blivit mer resultatmässigt segregerade mellan klasser.⁵

⁴ Se exempelvis: Skolverket (2018); Skolverket (2012b); IFAU (2012); OECD (2018); OECD (2016)

⁵ Skolverket (2012b), s. 41f., Skolverket (2018), s. 86f. Det ska nämnas att uppgiften om "klass" kommer från insamlingen av årskurs 9-betygen. En restriktion har gjorts på så sätt att elever/skolor har exkluderats där klasstorleken för någon klass är >40 elever, och där antalet klasser per skola är ≥10 samtidigt som antalet elever per klass är <5. Vidare förklaras tidsseriens startår 2004 av att uppgifter om klass bara finns tillgängliga från och med detta år.

Klassrummet, läraren och undervisningen – förutsättningar för elevernas resultat

Det finns en mängd faktorer som påverkar elevernas studieprestationer. Att exempelvis elevernas socioekonomiska bakgrund påverkar deras förutsättningar att nå utbildningens mål är sedan länge känt.⁶ Forskning visar också att faktorer inom skolan, särskilt de som kan relateras till klassrum, lärare och undervisning, kan förklara en stor del av variationen i elevernas resultat.⁷ Undervisningens kvalitet och lärarnas skicklighet har upprepade gånger lyfts fram som avgörande för elevernas möjlighet att lyckas i skolan.⁸ I de flesta skolor är eleverna organiserade i klasser och det är inom ramen för klassen som eleverna till största delen får sin undervisning. Förhållanden på klassnivå – så som enskilda lärares undervisning, sammansättningen av elever i klassen, personalens förväntningar på eleverna och arbetsklimatet i gruppen – har stor betydelse för elevernas förutsättningar att lyckas med sina studier och är också faktorer som skolan kan påverka genom den inre organisationen.

Rektor har ansvar för att säkerställa en jämn och hög kvalitet i hela verksamheten

Rektor har det övergripande ansvaret för att utbildningen som helhet på skolan inriktas mot de nationella målen och att den utvecklas.⁹ Forskningen visar att rektors ledarskap är central för att främja hög kvalitet i utbildningen och höga studieprestationer på skolan.¹⁰ En framgångsfaktor för elevers lärande som framhålls i forskning är att rektor skapar en lärande organisation som stödjer pedagogiskt samarbete mellan lärarna.¹¹ Enligt Håkansson och Sundberg är just kollegiala lärandeprocesser mellan lärarna en central skolförbättringsstrategi.¹² För att kunna sprida och dela goda praktiker behöver lärares tysta kunskaper göras explicita och undervisningspraktiker synliggöras. Detta behöver stödjas av ett regelbundet och långsiktigt arbete på ledningsnivå.¹³

Vikten av att rektor följer upp och analyserar olika typer av resultat framhålls av flera forskare. Håkansson och Sundbergs sammanfattning av internationell forskning om framgångsrikt pedagogiskt ledarskap, påtalar att det inledande skedet i förbättringsarbetet handlar om att ringa in de problem som ska lösas – det vill säga att göra en positionsbestämning för skolan.¹⁴ Det framgår också av Skolverkets allmänna råd om systematiskt kvalitetsarbete att rektor behöver skapa sig en nulägesbild och analysera skillnader i måluppfyllelse mellan olika grupper och klasser.¹⁵ Vidare framgår av forskning att en viktig del av rektors pedagogiska ledarskap är att

⁶ Se exempelvis Skolverket (2018)

⁷ Håkansson & Sundberg (2018), s.78

⁸ Se exempelvis Håkansson & Sundberg (2012)

⁹ 2 kap. 9 § skollagen; Lgr 11, 2. Övergripande mål och riktlinjer, 2.8 Rektorns ansvar.

¹⁰ Leithwood, K. m.fl. (2004) s. 5 och 70; Törnsén, M. (2011) s. 76; Nihlfors, E. och Johansson O. (2013), s. 5.

¹¹ Robinson, V. M. J. m.fl. (2008), s. 664; Leithwood, K. m.fl. (2008), s. 29ff; Hallinger, P. m.fl. (2011), s. 128ff och 137.

¹² Håkansson, J. och Sundberg, D. (2016), s. 207ff.

¹³ Håkansson, J. och Sundberg, D. (2018), s. 233f och 257ff.

¹⁴ Håkansson, J. och Sundberg, D. (2018), kap. 2.

¹⁵ Skolverket (2012a).

koppla organisationens resultat till det dagliga arbetet med lärande och undervisning. En viktig aspekt av kvalitetsarbetet är att resultaten är utgångspunkt för förändringsarbetet. Det innebär i sin tur att resultaten ska analyseras och förstås i relation till den verksamhet som pågår.¹⁶ Att uppmärksamma resultatskillnader och undersöka vad de beror på för att säkerställa att verksamhetens kvalitet håller en jämn och hög nivå i hela organisationen, är en del av detta arbete.

Skolinspektionen har tidigare konstaterat att många rektorer i större utsträckning behöver komma närmre den pedagogiska verksamheten i sitt ledarskap.¹⁷ Exempelvis har Skolinspektionen i tidigare granskningar av rektors ledarskap sett att rektors undervisningsnära ledarskap, liksom uppföljning och analys av kunskapsresultat, behöver utvecklas.¹⁸ Skolinspektionen har också tidigare konstaterat i granskning att skolor är vana att undersöka elevers kunskapsutveckling på individnivå, men mer sällan på en aggregerad nivå och utifrån skolans organisation och undervisningens kvalitet. Flera intervjuade rektorer har i en tidigare granskning gett uttryck för att det kan vara känsligt att relatera resultat till undersöka hur resultaten hänger ihop med lärarnas insatser, och drog sig därför för sådana analyser.¹⁹

Skolinspektionen har mot bakgrund av ovanstående problembild och med utgångspunkt i elevers rätt till en utbildning av jämn och hög kvalitet, granskat hur rektorer arbetar med att skaffa sig en bild av och förstå resultat för skolans olika klasser och verkar för att främja goda studieresultat för alla elever inom skolan, oavsett vilken klass de går i. Få studier eller granskningar har tidigare genomförts inom området och Skolinspektionen vill därför med granskningen bidra till att synliggöra aspekter inom skolan som kan bidra till att alla delar av verksamheten håller en jämn och hög kvalitet.

Syfte och frågeställningar

Denna tematiska kvalitetsgranskning syftar till att granska rektorers arbete med att analysera skillnader i betygsresultat mellan klasser och främja goda studieresultat för alla elever, oavsett vilken klass de får sin undervisning i. Följande övergripande frågeställningar har formulerats för att besvara granskningens syfte:

1. *I vilken uträkning gör rektor en analys av skillnader i elevresultat mellan klasser?*
2. *I vilken utsträckning organiserar rektor verksamheten, så att goda studieresultat främjas för alla elever?*
3. *I vilken utsträckning ger rektor lärarna stöd, så att lärarna ska kunna främja goda studieresultat för alla elever?*

Granskningen har också innehållit två kartläggande frågor:

4. *Finns det skillnader i hur behöriga lärare används?*
5. *Efter vilka principer organiseras klasser?*

¹⁶ Törnsén, M. och Ärlestig, H. (2014a), s. 92f samt Törnsén och Ärlestig H. (2014b), s. 29.

¹⁷ Skolinspektionen (2018a), s. 26, 28 och 46.

¹⁸ Skolinspektionen (2010b) och Skolinspektionen (2012)

¹⁹ Skolinspektionen (2010a), s. 7f, 17f, 22ff och 27f.

Granskningens genomförande i korthet

Detta är en kvalitativ granskning som omfattat 23 kommunala grundskolor. För att få konkreta exempel har granskningen avgränsats till två av skolans ämnen, svenska och matematik, i årskurserna 7–9. Ämnena ska ses som exempel på hur det kan fungera. Skolinspektionen menar att analys och uppföljning av resultat skillnader bör ske i skolans samtliga ämnen.

Inför urval av skolor sattes följande urvalskriterier upp: Skolorna skulle vara grundskolor med undervisning i årskurserna 7–9. Det skulle finnas minst 80 elever per årskurs, eftersom det då sannolikt skulle finnas fler parallella klasser i varje årskurs på skolan. Skolorna skulle också ha en elevsammansättning med en blandning av elever avseende föräldrars utbildningsbakgrund. Utifrån dessa kriterier valdes i ett första steg 45 skolor ut slumpmässigt. Skolinspektionen begärde in uppgifter om klassernas betygsresultat i årskurs 7 och 8 i ämnena matematik och svenska för dessa skolor. Till det slutliga urvalet valdes de 23 skolor som, relativt de övriga 45 skolorna, hade större skillnader i betygsresultat mellan klasserna i matematik och/eller svenska vid ett eller båda läsåren.²⁰ Eftersom det inte finns uppgifter om klassers resultat i Skolverkets officiella statistik går det inte att säga om resultat skillnaderna mellan klasserna i de skolor som ingår i denna granskning är större eller mindre jämfört med övriga skolor i landet. Skolinspektionen vill dock poängtera att oavsett storlek på skillnader i resultat mellan klasser behöver rektor följa upp och jämföra klassernas betygsresultat för att kunna se mönster över tid.

Under varje verksamhetsbesök har intervjuer genomförts med rektor, lärare i svenska, lärare i matematik, lärare med särskilt uppdrag att utveckla undervisningen i ämnena svenska eller matematik samt med representanter för skolans elevhälsa.

Varje huvudman har efter avslutat besök fått ett beslut där Skolinspektionen redovisat iakttagelser samt bedömningar och eventuella utvecklingsområden som identifierats inom området. En fördjupad analys av den insamlade empirin från alla granskade verksamheter har utgjort underlag för de övergripande resultat som presenteras i denna rapport.

Mer information om granskningens genomförande finns i bilaga 2.

Några centrala begrepp och hur vi använder dem i granskningen

Kunskapsresultat

Begrepp som betygsresultat, klassresultat, studieresultat och elevresultat är centrala i denna granskning och syftar på elevernas kunskapsresultat, vilka främst mäts i form av termins-/slutbetyg i respektive ämne. Andra mått på kunskapsresultat utgörs av till exempel resultat på nationella ämnesprov.

²⁰ Läs mer om hur skolorna valdes ut med hjälp av jämförelsemått i bilaga 2.

För att mäta elevers måluppfyllelse i förhållande till utbildningens mål finns också andra relevanta resultat, så som resultat för normer och värden eller andra delar i läroplanen. När begreppet *resultat* används i denna rapport syftar det dock till uppmätta *kunskapsresultat*.

Resultatskillnader

Med begreppet resultatskillnader menar vi i denna rapport skillnader i betygsresultat mellan klasser. I den här granskningen har vi använt betygspoäng per ämne i svenska och matematik och jämfört klassernas genomsnittliga betygspoäng för att få en förståelse av hur resultatskillnaderna ser ut. I en skola finns det självfallet en viss skillnad mellan betygsresultat mellan klasser och Skolinspektionen menar inte att det är en målsättning att alla klasser ska ha samma genomsnittliga betygspoäng. Däremot bör rektorer uppmärksamma resultatskillnader och undersöka vad de beror på för att säkerställa att verksamhetens kvalitet håller en jämn och hög nivå i hela organisationen.

Klasser

De flesta skolor är organiserade så att elever tillhör en klass och de flesta elever får också merparten av sin undervisning inom ramen för klassen. Det är dock relevant att jämföra och undersöka orsaker till kunskapsresultat även mellan andra typer av undervisningsgrupper. Det kan exempelvis handla om undervisningsgrupper indelade efter språkval, att klasser i vissa ämnen delas i mindre undervisningsgrupper, eller att undervisningsgrupper skapas av grupper av elever från olika klasser i vissa ämnen.

I den här granskningen använder vi begreppet klass och menar då den ordinarie grupp som eleverna får sin undervisning inom.

Kvalitetsgranskningens iakttagelser

I detta avsnitt presenteras granskningens sammantagna resultat. Först beskriver vi de iakttagelser vi gjort i granskningen gällande i vilken utsträckning rektorerna för de besökta skolorna uppmärksammar och undersöker skillnader i betygsresultat mellan klasser i ämnena. Därefter beskriver vi vad vi iakttagit gällande i vilken utsträckning rektorer organiserar verksamheten och ger lärare stöd så att goda studieresultat kan främjas för alla elever, oavsett vilken klass de går i. Sist i avsnittet beskriver vi resultat för granskningens två kartläggande frågor.²¹

Rektorer analyserar i liten utsträckning resultatskillnader mellan klasser

Inom ramen för det systematiska kvalitetsarbetet ska rektor göra en analys och bedömning av enhetens resultat och utvecklingsbehov på såväl grupp-, klass- som enhetsnivå.²² En grundläggande förutsättning för att kunna undersöka orsaker till resultatvariationer mellan klasser på en skola är att skolans rektor vet hur kunskapsresultaten på en aggregerad klassnivå ser ut och hur resultaten skiljer sig åt mellan olika klasser. En kvalitetsaspekt i den här granskningen har därför varit att rektorn skaffar sig en tydlig bild av kunskapsresultaten på klassnivå i ämnena.

En annan kvalitetsaspekt i granskningen är att rektorn leder ett arbete med att analysera vad som kan förklara skillnader i kunskapsresultat mellan klasserna. Att rektorn ska leda arbetet är däremot inte detsamma som att rektorn ska utföra hela analysen själv. Tvärtom är personalen, såväl lärare som elevhälsa, viktiga för att förstå vilka faktorer inom skolan som påverkar elevernas kunskapsresultat. I arbetet med att söka förklaringar till elevernas resultat är det viktigt att rektorn ser till att rikta fokus inåt mot den egna organisationen och undervisningen, så att inte förklaringarna stannar vid faktorer som rör elevernas bakgrund eller stödbehov. Sådana faktorer påverkar studieprestationer, men ska hanteras inom ramen för skolans kompensatoriska uppdrag genom olika stödinsatser. Rektorn behöver också se till att information, som kan ha betydelse för att förstå elevernas prestationer, så som exempelvis undervisningens genomförande, elevernas hälsa och mående och gruppdynamiken i klasserna, utgör underlag för analyserna.

Granskningen har visat att det är vanligt att rektorerna på de besökta skolorna skaffar sig en översiktlig bild av kunskapsresultaten i klasserna genom att följa de enskilda elevernas resultat i varje klass. Det är mindre vanligt att klassernas resultat sammanställs på en aggregerad nivå och att rektorerna har en bild av klassernas resultat per ämne. På majoriteten av de besökta skolorna sker inte heller regelbundna jämförelser av klassernas resultat. Uppföljning av och ett arbete med att

²¹ En samlad bild av de vanligaste utvecklingsområden som Skolinspektionen bedömt i de enskilda skolbesluten går att läsa om i bilaga 4.

²² Lgr 11, 2. Övergripande mål och riktlinjer, 2.8 Rektorns ansvar; 4 kap. 4-7 §§ skollagen; Skolverket (2012) Systematiskt kvalitetsarbete – för skolväsendet, Skolverkets allmänna råd med kommentarer s.26ff och 31 ff.

undersöka orsaker till skillnader i kunskapsresultat mellan klasser sker inte med systematik på fler än ett fåtal skolor.

Genomsnittlig betygspoäng per klass ingår sällan som underlag i rektorers uppföljning

Resultatet från granskningen visar att endast fyra rektorer använder sig av klassens genomsnittliga betygspoäng per ämne för att få en bild av klassernas resultat. Ytterligare några rektorer använder andra mått för att få en bild av klassernas resultat för att kunna jämföra. Exempel på andra mått är att jämföra andelen elever i klasserna som nått upp till ett godkänt betyg med de som inte gjort det i olika ämnen, eller jämförelse av klassens genomsnittliga meritpoäng. Sammantaget är det mindre än hälften av rektorerna som sammanställer elevernas kunskapsresultat, så att en aggregerad klassnivå framträder och därmed möjliggör jämförelser mellan klasserna. Än färre sammanställer så att klassens resultat i varje ämne går att följa. Ett fåtal rektorer anger att de följer upp resultaten för de nationella ämnesproven för klassens samlade resultat. Något vanligare är att ämneslärare följer upp klassernas resultat på de nationella proven.

Det är få rektorer på de besökta skolorna som anger att de jämför klassers aggregerade resultat regelbundet över en längre tidcykel, så att det också går att se eventuella mönster på lärarnivå. I granskningen förekommer ett par exempel där så sker. En rektor anger exempelvis uttryckligen att hen följt det aggregerade klassresultatet per ämne under fem års tid för att kunna se mönster på övergripande nivå. Ett annat exempel kommer från en rektor som följer lärarnas prestationer kopplat till klassernas resultat genom att undersöka hur klassresultaten skiljer sig åt inom och mellan ämnen för att hitta mönster på lärarnivå. Rektorn anger att om hen genom det upptäcker större skillnader, undersöker hen bakomliggande orsaker genom klassrumsobservationer, ytterligare resultatuppföljningar och medarbetarsamtal.

Vanligast med individfokus för att få en bild av klassernas resultat

Majoriteten av rektorerna på de granskade skolorna uppger att de får en bild av klassernas samlade resultat genom att följa varje elevs kunskapsresultat sorterat i klasslistor. Dessa sammanställningar sker på flera olika sätt, exempelvis genom att markera varje elevs förväntade betygsresultat i olika färger, i syfte att identifiera elever som riskerar att inte nå ett godkänt betyg. Vanligt är att rektor tillsammans med lärare och elevhälsa går igenom klasslistorna vid någon form av klasskonferens. Ett syfte med klasskonferenserna är ofta också att rektorn ska få en bild av hur klasserna fungerar socialt och hur det ser ut med trygghet och studiero i klasserna. Ett liknande förfarande sker på samtliga skolor och för de flesta rektorer i granskningen är detta den enda bild rektor har över klassernas måluppfyllelse.

Rektorer har tillgång till digitala verktyg för att kunna sortera resultat på olika variabler

Flera rektorer beskriver hur de genom digitala system, ofta tillhandahållet av huvudmannen, men även genom egna sammanställningar, kan få fram olika variabler för att jämföra betygsresultat, exempelvis klassers eller andra elevgruppers betygsresultat. Samtidigt visar granskningen att rektorer sällan väljer att sortera på just klassnivån. Individ-, årskurs-, ämnes- och skolnivå är däremot vanligt förekommande analysenheter i rektorernas uppföljningsarbete. De flesta rektorer anger att de följer upp såväl årskurs 7 och 8 som årskurs 9, men det finns också exempel på

rektorer och lärare som anger att det ibland är svårt att hinna med att följa upp samtliga årskurser. Fokus för dessa rektorer är att sammanställa underlag för analys av slutbetygen i årskurs 9. Det är också vanligt att huvudmännen efterfrågar sådan information.

En variabel som en övervägande majoritet av rektorerna nämner att de sorterar betygsresultat efter är elevernas kön, däremot är det sällan kopplat till klassnivån. Mindre vanligt är det att sortera betygsresultat så att elevernas socioekonomiska bakgrundsfaktorer, så som exempelvis föräldrars utbildningsbakgrund, framträder i underlaget. Ju fler variabler rektor synliggör och kan jämföra desto bättre underlag finns för nästa steg i analysen: att undersöka orsaker till resultatskillnader.

Rektorer leder i liten utsträckning arbetet med att undersöka vad resultatskillnader mellan klasser kan bero på

Granskningens visar att det är ovanligt att rektorer leder ett arbete med att undersöka orsaker till att resultaten i ämnen skiljer sig åt mellan klasser. En övervägande majoritet av rektorerna på de besökta skolorna behöver i någon utsträckning utveckla arbetet med att analysera resultatskillnader mellan klasser. Mindre än en tredjedel av de granskade skolornas rektorer har gett i uppdrag till personal att på något sätt undersöka orsaker till att resultat skiljer sig åt mellan klasser i ämnen. Granskningen visar också att det ofta saknas samlad information som kan bidra till förståelse av vad som påverkar elevernas resultat på klassnivå. Sådana underlag kan vara elevenkäter/intervjuer eller elevutvärderingar i de olika klasserna, närvarostatistik per klass eller lärares utvärderingar över arbetet i klasserna. Även de rektorer som har en relativt god bild av klassernas olika resultat i ämnen, vad gäller betygsresultat, hämtar sällan information från andra underlag som skulle kunna ge kunskap om möjliga orsaker till resultatskillnader mellan och inom klasser.

I granskningen har Skolinspektionen däremot sett många positiva exempel på arbete med att följa upp och i flera fall också undersöka orsaker till vad låga kunskapsresultat hos enskilda elever beror på. I granskningen ges också flera exempel på hur personal involveras i att jämföra och undersöka resultat på årskurs- eller skolnivå. De flesta rektorerna i granskningen har utarbetat strukturer för ett utvecklingsarbete, oftast inriktat på att öka måluppfyllelsen på skolan generellt. Klassnivån används däremot sällan som variabel i resultatuppföljningen. De rektorer i granskningen som gör regelbundna uppföljningar av klassernas aggregerade resultat har inkluderat sådant underlag och analyser i skolans systematiska kvalitetsarbete.

Rektorer använder sällan information om undervisningens kvalitet som ett underlag för att förstå resultatskillnader

Granskningen visar att majoriteten av rektorerna för de granskade skolorna följer upp lärares undervisning med mer eller mindre systematik, men endast ett fåtal av rektorerna använder underlag från uppföljning av undervisning för att förstå vad som påverkar resultaten i klasserna.

Rektorer beskriver hur de både följer upp lärarnas undervisning genom strukturerade och spontana lektionsobservationer och tar del av lärares egna utvärderingar

av sin undervisning. Granskningen visar samtidigt att det finns rektorer som undersöker sambandet mellan undervisningen och klassernas resultat. På en av de granskade skolorna anger rektorn att uppföljning av undervisning är ett av de underlag som hen använder mest för att förstå resultaten. På en annan skola beskriver rektorn vikten av att lärarna granskar sin egen undervisning och "tittar inåt". Den sammantagna bilden är dock att få rektorer använder den kunskap de får från att följa upp undervisningens genomförande till att förstå varför resultaten mellan klasser kan skilja sig åt, både på kort och inte minst lång sikt. Granskningen har också visat att det finns några rektorer, lite mindre än en tredjedel, som inte alls följer upp undervisningen med systematik.

Känsligt att prata om hur undervisningens genomförande kan påverka klassresultaten

Granskningens resultat pekar vidare på att det kan vara känsligt att prata om undervisningens kvalitet i förhållande till elevernas betygsresultat. På en skola anger rektor att hen medvetet inte vill undersöka resultat på klassnivå. Andra exempel visar att rektorer genomför analyser av klassresultat i skolläningen, men utan att inkludera lärarna i arbetet. På en av de skolor som har ett välfungerande arbete inom det granskade området är det istället en självklar del att leta förklaringar till att resultat skiljer sig åt i undervisningens kvalitet. Av resultatet framgår att det behöver finnas en öppen och trygg atmosfär på skolan för att lärare tillsammans ska kunna prata om undervisningens betydelse för elevernas resultat. Men även på skolor där en sådan atmosfär beskrivs, av såväl rektor som personal, undersöks inte alltid klassernas resultat i förhållande till vilken undervisning som bedrivs. Granskningens resultat tyder på att rektors styrning och ledning över en sådan process är av vikt för att komma längre i arbetet.

I granskningen har vi sett att, även om de flesta rektorer inte noggrant undersökt vad resultatskillnader mellan klasser beror på, har de många gånger en uppfattning om vad som påverkar resultaten i de olika klasserna. Förklaringar som bristande studiero, en positiv eller negativ studiekultur bland eleverna, klassammansättningen, att elevens tidigare kunskapsinhämtning har varit bristfällig eller elevens studiemotivation och närvaro, nämns ofta som förklaringar. Flera rektorer nämner också lärarnas förmåga att undervisa. Rektorer berättar om hur lärares ledarskap ibland fallerar, eller att arbetet inte fungerar i ett lärarlag. Rektorer nämner också särskilt duktiga lärare som har lyft klassers resultat. Det förekommer också att intervjuade rektorer och lärare nämner betygssättningsproblematik som något som kan göra att resultaten skiljer mellan klasserna.

Det finns många förhållanden som påverkar elevens studieprestationer och i förlängningen klassernas resultat. Det som granskningens resultat tydligt visar är att få rektorer går på djupet och undersöker vad som påverkar resultatskillnader mellan klasser. Undervisningens kvalitet och lärares kompetens, eller organisationens betydelse, kopplas sällan ihop med kunskapsresultaten som ger möjlighet att se mönster över tid. När resultaten inte undersöks mer än ytligt blir det också svårare att förstå vad som påverkar resultaten.

Exempel på arbete med att inkludera klassnivån och leta förklaringar i den inre organisationen

Även om den övergripande bilden av granskningens resultat visar att det är ovanligt att regelbundet och med långsiktighet följa upp och undersöka resultatskillnader inom skolan utifrån klassnivån, finns det några exempel där sådant arbete görs.

På några skolor har rektorn kommit längre i att ta fram och jämföra klassers övergripande resultat och också ställa frågor kring vad det kan finnas för orsaker till att resultaten skiljer sig åt. I de fallen har rektorerna inkluderat klassernas övergripande resultat som en del i det systematiska kvalitetsarbetet. Rektorn har sedan lyckats involvera personal i att undersöka vad i undervisningen eller i skolans organisation som kan påverka resultatkillnader såväl inom som mellan klasser.

På en skola med ett väl utvecklat arbete inom området arbetar rektor aktivt för att göra en nulägesbeskrivning av skolan. Att analysera kunskapsresultat på många olika nivåer är en självklar del för rektorn för att kunna driva skolans utveckling. Klassnivån ingår på aggregerad nivå, exempelvis jämförs klassernas genomsnittliga betygspoäng per ämne. Alla årskurser och ämnen ingår i resultatinsamlingen. Elevers bakgrundsfaktorer ingår ibland, kön ingår alltid. Jämförelser av flera års resultat på klassnivå genomförs och ger rektorn möjlighet att se mönster på exempelvis lärnivå. Vidare följs lärarnas undervisning upp med systematik och rektorn kopplar informationen om undervisningens kvalitet till elevernas resultat i de olika klasserna. Lärare och elevhälsan har ett tydligt uppdrag att diskutera och söka förståelse av kunskapsresultat på aggregerad nivå, inklusive klassnivå. De vet vad de förväntas göra, bland annat att de ska undersöka hur undervisningens genomförande påverkar elevernas prestationer. Detta kan bidra till att förklaringar inte stannar vid elevernas olika förutsättningar att nå utbildningens mål.

Rektorn stimulerar aktivt lärarnas diskussioner, exempelvis genom att ge olika frågeställningar, ge tydliga uppdrag till ämneslagsledare eller förstelärare att leda diskussionerna, eller att själv ibland delta i lärarnas träffar. Rektorn på skolan ser också till att andra underlag, som kan användas för att komplettera den bild som kunskapsresultaten ger, exempelvis elevenkäter på klassnivå, närvarouppföljning eller anpassningar i klassrummen, används i resultatanalysen. Rektorn använder på ett strukturerat sätt underlag från lärarnas diskussioner och slutsatser som en del i en övergripande analys av hur skolan utvecklas och möter elevernas lärande.

Rektors insatser utgår sällan från klassens samlade kunskapsresultat

För att kunna främja goda studieresultat i alla klassrum behöver rektor, utifrån kunskap om vad som påverkar resultaten i klasserna, arbeta med organisatoriska insatser som främjar elevernas lärande och resultat. I granskningen har vi undersökt i vilken utsträckning rektor genomför organisatoriska insatser för att förbättra studieresultaten i vissa klasser. Exempel på insatser kan vara hur rektorn organiserar lärartjänster och stödresurser eller vidtar andra organisatoriska förändringar utifrån identifierade behov av att höja undervisningens kvalitet och elevernas resultat i klasserna. Det kan också innebära att skapa strukturer för samverkan mellan lärare och mellan lärare och elevhälsa i syfte att höja undervisningens kvalitet och elevernas resultat i vissa klasser.

Granskningen visar att insatser i olika klassrum är vanliga på skolorna. Många rektorer på de besökta skolorna beskriver att de vidtar organisatoriska åtgärder på klassnivå utifrån sociala aspekter i klasserna som exempelvis bristande trygghet och studiero. Många rektorer menar också att de insatser som görs för enskilda elever många gånger kommer hela klasser till del. Granskningen har samtidigt visat att det är ovanligt att rektorer baserar sina beslut om förändringar i organisationen

eller insatser till klasserna på god kunskap om hur resultaten i klasserna ser ut och vad som påverkar klassernas resultat, eller på en långsiktig uppföljning för att kunna se mönster på lärarnivå.

Rektor fattar ofta beslut om insatser utifrån kunskap om klassens sociala funktion

Av granskningen framgår att många av de insatser som ges i klassrummet utgår från enskilda elevers stödbehov. Det är också vanligt att rektorer fattar beslut om insatser till klasserna utifrån signaler om otrygghet eller bristande studiero. Signaler kan komma ifrån elever, elevhälsans personal, lärarkollegor eller vårdnadshavare. Vanligt förekommande åtgärder på de besökta skolorna är att sätta in resurspersoner eller lärarförstärkning i ett klassrum. Andra åtgärder som att dela klasser i mindre grupper eller att använda tvälärarsystem förekommer också, men är ofta en generell åtgärd för att exempelvis höja all måluppfyllelse i matematik eller på hela skolan. Det är inte vanligt att rektorer beslutar om att förändra klassers sammansättning eller att förändra vilken lärare som undervisar klasserna under tiden eleverna går i årskurs 7–9. Mer om detta går att läsa nedan, där vi redovisar resultatet för de kartläggande frågorna. Rektorerna anger kontinuitet och stabilitet som orsaker till att behålla strukturer, även om de är problematiska.

Granskningens resultat vittnar samtidigt om att det inte alltid är elevbehoven i klasserna som styr vilka insatser som blir aktuella. Flertalet intervjuade berättar om att den resurstid som sätts in i vissa klasser är mer styrd av schematekniska parametrar än av vilka behov som finns. Det kan innebära att klasser med ett lägre betygs-genomsnitt blir utan resurs, medan en klass med högre betygssnitt får resurstid. Det finns också exempel som vittnar om att de insatser som görs kan vara beroende av hur det fungerar i olika ämnes- och arbetslag. På en skola berättar lärarna att matematiklärarna har möjlighet att gå in och hjälpa varandra i klasserna och därmed öka lärartätheten, men att lärarna i svenska inte har samma möjligheter. På samma skola har inga insatser satts in för klassen med lägst betygsresultat i svenska. Granskningens iakttagelser innehåller också exempel på hur klasser kan ha "otur" och "drabbats" av många lärarbyten. I ett fall har en obehörig lärare tilldelats den klass som har lägst genomsnittlig betygspoäng i ämnet. I granskningen har Skolinspektionen också sett att på en och samma skola kan rektor initiera insatser som kan sägas både främja goda studieresultat för alla elever, och samtidigt missa klasser där insatser skulle behövas. Exempelvis genom att be lärare med god ämnespraktik sprida sina idéer i kollegiet, samtidigt som klasser med låga kunskapsresultat inte har uppmärksamats.

Samarbete mellan lärare sker sällan med klassens resultat som utgångspunkt

I granskningen har vi undersökt i vilken utsträckning rektorerna verkar för att samverkan mellan personalen sker för att förbättra studieresultat i de olika klasserna. Granskningen visar att många rektorer har organiserat skolan så att samarbete och samverkan mellan skolans personal ska bli möjlig, i syfte att höja resultaten för samtliga elever. Detta är ofta en generell insats som inte syftar till att höja resultaten för vissa klasser specifikt. Sådana exempel ser vi mer sällan i granskningen. Det finns dock exempel på hur lärare själva tar initiativ till att i samverkan undersöka orsaker till att resultaten skiljer sig åt mellan klasser, men utan att rektorn styr arbetet. Vidare pekar granskningens resultat på att det för många rektorer är svårt

att komma nära lärarnas kärnuppdrag, det vill säga undervisningens kvalitet, i skolans kvalitets- och utvecklingsarbete. Ett vanligt svar på frågor om innehållet i lärarnas samverkan kring att öka undervisningens kvalitet är att det handlar om att hitta gemensamma arbetsätt för struktur och ramar för en lektion. Det uttrycks en vilja att lärare ska arbeta likadant med exempelvis lektionsstart och lektionsslut.

Goda exempel från arbete, som vi sett i granskningen, visar hur rektorn tydligt leder arbetet för lärarnas samverkan och också leder lärarna att samtala om undervisningen i förhållande till kunskapsresultat på olika nivåer. Lärarna på en av skolorna berättar exempelvis hur de sett att det skapats en god studiekultur bland elever i en klass med goda kunskapsresultat i flera ämnen. Utifrån den lärdomen har de försökt bidra till ökad studiemotivation i en annan klass, med lägre resultat, genom att föra in material i undervisningen som ligger nära elevgruppens intressen. På skolan som exemplet hämtats ifrån använder sig rektor av resultatanalyser från såväl individ- som aggregerad nivå för att fatta beslut om vilka insatser som behövs i skolans organisation för en jämn och hög måluppfyllelse.

Rektors stödjande insatser till lärare behöver i större utsträckning anpassas efter klassernas kunskapsmässiga behov

För att främja goda studieresultat för alla elever behöver undervisning av hög kvalitet pågå i alla klassrum. En hög nivå på lärarskickligheten är viktigt för skolans likvärdighet. Rektor har ett övergripande ansvar att se till att alla lärare bedriver en undervisning som ger alla elever möjligheter att nå så långt som möjligt i sina studieprestationer. Skolinspektionen har i granskningen därför undersökt i vilken utsträckning rektorn stödjer lärarna i syfte att höja undervisningens kvalitet och elevresultat i vissa klasser. För att kunna ge rätt stöd och engagera lärare att pröva nya arbetsätt och metoder, behöver rektor dels ha kunskap om vad som sker inne i klassrummen, dels ha förståelse för vad som påverkar elevernas resultat i klasserna. Ett särskilt fokus har i granskningen därför riktats mot hur rektorn anpassar stödet efter de behov som finns och de resultat som klasserna uppvisar. Insatserna kan till exempel innebära att rektor leder samtal med lärare kring övergripande pedagogiska och didaktiska frågor, eller genom att initiera riktat behovsanpassat stöd till enskilda lärare.

Granskningen har visat att rektorer tar upp pedagogiska och didaktiska frågor med lärare i olika sammanhang, exempelvis i medarbetarsamtalet. Stöd till lärare kan också på skolorna innebära att få en utsedd mentor, eller en kollega som stöttar i undervisningsnära frågor. Granskningen visar samtidigt att det finns förbättringspotential i många rektorers arbete med att koppla samman kunskap om lärarnas undervisningskvalitet med elevernas resultat på klassnivå. Av granskningen framkommer att stöd till lärare sällan utformas utifrån en förståelse för vad som påverkar kunskapsresultaten i olika klassrum. Granskningens resultat ger också en bild av att när stöd till lärare utformas så görs det utifrån generella antaganden om vilket stöd som behövs, snarare än god kunskap om hur undervisningen fungerar och har fungerat i olika klassrum.

Vanligare att lärare ges stöd vid problem med trygghet och studiero än vid svaga kunskapsresultat

Vi har i granskningen sett att rektorer stöttar sina lärare på flera olika sätt. Rektorer och personal vid de besökta skolorna berättar om hur rektor tar upp samtal om undervisningens kvalitet i olika sammanhang. En del rektorer deltar vid arbetslags- och ämneslagsträffar för att ställa frågor, eller leder på andra sätt ett arbete där personalen inspireras att pröva nya metoder och arbetssätt i sin undervisning. Flera exempel har påträffats i granskningen där rektorer lägger vikt vid lärares lärande och där en tillitsfull och öppen kultur och samverkan och samarbete ses som en viktig del i att höja kvaliteten på undervisningen för alla lärare.

I granskningen har vi fått bilden av att rektorer många gånger har kännedom om vilka lärare som på något sätt inte fungerar ihop med klasser denne undervisar. Stöd till enskilda lärare sätts ofta in efter signaler om problematiska sociala aspekter, bristande studiero och/eller trygghet. Signalerna beskrivs komma från lärare, elever, kollegor eller i något fall vårdnadshavare. Rektor kan då utforma stöd till lärare genom att en förstelärare eller ämneskollega stöttar, genom att utse en mentor eller ha enskilda samtal med läraren. I flera fall ges exempel på hur lärare kan få stöd från funktioner ur skolans elevhälsopersonal genom handledning, auskultationer eller samtal. Det stöd enskilda lärare får av elevhälsan rör ofta hur de ska bemöta och undervisa enskilda elever som har behov av stöd, men det kan också handla om hjälp med en hel klass. Det förekommer även exempel från granskningen där lärare själva efterfrågar stöd från rektor gällande undervisningen. Det vanligaste som lärare beskriver är dock att de framför allt söker stöd hos varandra i lärarkollegiet, snarare än hos rektorn. Skolinspektionen har under skolbesöken fått få exempel på hur stöd till lärares undervisningspraktik ges utifrån en bred och djup vetskap om av vad som påverkar kunskapsresultaten i klasserna och hur kvaliteten på undervisningen ser ut i de olika klasserna.

Rektors undervisningsnära stöd till lärare kopplas i liten utsträckning till kunskapsutvecklingen i olika klasser

Av granskningens resultat framstår det som ovanligt att rektorer för pedagogiska och didaktiska diskussioner med lärare som utgår ifrån vad som kan vara framgångsrika undervisningsmetoder för att höja kunskapsresultaten i vissa klassrum. Många rektorer använder medarbetarsamtalet som ett tillfälle att prata om undervisningen med enskilda lärare. Flera rektorer, men inte alla, förbereder sig inför medarbetarsamtalen genom att göra lektionsbesök på lärarnas lektioner i syfte att få kunskap om lärarnas undervisning. Granskningen ger dock få exempel på att diskussionerna i medarbetarsamtalen utgår ifrån kunskapsresultat i de klasser som läraren har undervisat tidigare och undervisar nu, eller vad lärare specifikt behöver utveckla för att främja goda studieresultat för alla elever. Skolinspektionens bild från granskningen är att det mer är en fråga om allmänna diskussioner om god undervisning. Det är självfallet viktigt att föra såväl allmänna som specifika diskussioner om undervisningens kvalitet på en skola. Den här granskningen visar dock att de specifika diskussionerna om vad en lärare behöver förbättra i sin undervisning, kopplat till elevernas kunskapsutveckling och lärande på gruppnivå, sällan fö-

rekommer mellan rektor och lärare. Även på de skolor som kommit längre i att undersöka resultatskillnader mellan klasser ser vi att stödet till lärare är mer generellt och sällan kopplas till kunskap om elevernas studieprestationer.

Inga tydliga skillnader mellan hur behöriga och obehöriga lärare används i klassrummen

Lärarbristen i svensk skola är en utmaning. I granskningen varierar antalet obehöriga lärare som undervisar i matematik och svenska mellan skolenheterna. Det finns en risk för en olikvärdig utbildning om vissa klasser i högre grad får undervisning av obehöriga lärare. I granskningen har vi därför ställt frågor om behöriga respektive obehöriga lärare används på olika sätt. Granskningen visar att rektorer inte gör någon skillnad på hur behöriga och obehöriga lärare används i undervisningen. Samtliga rektorer för de besökta skolorna anger att obehöriga lärare fungerar som klasslärare på samma sätt som behöriga lärare gör. Det framgår att rektorerna tycker att kontinuitet och stabilitet är viktigt i klasserna. Flera rektorer resonerar därför så att en lärare ska följa en klass under samtliga årskurser i 7–9. Det innebär att en klass kan undervisas av en obehörig lärare under tre år, medan andra klasser kan ha behöriga lärare under samma period. Granskningen ger även exempel på rektorer som istället organiserat skolan så att en lärare undervisar samtliga klasser i en årskurs, vilket betyder att eleverna istället byter lärare mellan årskurserna.

Av granskningens resultat framgår vidare att rektorer gör skillnad på erfarenhetsgrad, snarare än behörighetsgrad. På flera skolor uttrycker rektorer att de obehöriga lärarna är erfarna och har få poäng kvar till att kunna ta ut sin lärarlegitimation. Ett exempel visar också att i de fall en obehörig lärare har liten erfarenhet, kan rektorn beakta vilken grupp elever läraren ska undervisa. I granskningen har vi däremot sett få konkreta exempel på att rektorer i praktiken har vägt in lärares behörighet när lärare och klass matchas ihop.

Granskningen visar att det är vanligt att obehöriga lärare får någon form av stöd, av exempelvis förstelärare eller ämneskollegor. Det är också vanligt att obehöriga lärare erbjuds en mentor. I vilken utsträckning, eller med vilken kvalitet mentorskapet har fungerat på skolorna har dock inte ingått i denna granskning. Sammantaget finns det 42 obehöriga lärare i matematik och 31 obehöriga lärare i svenska på de 23 besökta skolorna. Antalet varierar mellan 0 och 8 obehöriga lärare på skolorna. Den skola med flest antal elever är också den med flest antal obehöriga lärare.

Skolorna lägger tid och arbete på att sätta samman klasser

Hur rektor arbetar med att sätta samman klasser är en relevant fråga i förhållande till denna granskningens fokus på resultatskillnader inom skolor. Inför denna granskning kunde Skolinspektionen konstatera att det i stor utsträckning saknas information om hur arbetet med att organisera klasser går till. På de granskade skolorna har vi därför frågat om arbetet med att organisera klasser.

Granskningen visar att det hos de rektorer som ingår i granskningen finns en uppfattning om att klassammansättningen har betydelse för elevernas studieprestationer. På samtliga skolor som ingår i granskningen pågår arbete med att sätta samman klasser inför årskurs 7.²³ Elevhälsan på både de avlämnande skolorna och på den mottagande skolan fyller ofta en viktig funktion i överföringen av information. De avlämnade skolorna involveras här genom att lämna information om elevernas förutsättningar, behov och/eller sociala relationer. Ofta arbetar även elevhälsan på den mottagande skolan med att sätta samman de nya klasserna. Vid sammansättningen av klasser tar skolorna hänsyn till en mängd faktorer, i syfte att skapa fungerande undervisningsgrupper. På majoriteten av de granskade skolorna uttrycker rektorerna att de har som målsättning att klasserna ska vara jämna och likvärdiga i sammansättningen av elever. Flera rektorer och lärare vittnar dock om att det ofta blir någon eller några klasser som upplevs som mer problematiska än de övriga klasserna i årskursen, exempelvis genom att det finns fler elever med stora stödbehov, bristande studiero eller att gruppdynamiken skapar oro och otrygghet. Rektorer och lärare berättar att klassbygget är sårbart för förändringar. Om ett par elever tillkommer eller försvinner från en klass så kan den konstruktion som skolan byggt upp raseras och likvärdigheten mellan klasserna minskar. Några rektorer framhåller att det idag råder en hög rörlighet bland elever med byten mellan skolor eller byte av bostadsort med kort varsel, vilket har en negativ påverkan på förutsättningarna för stabila klasser.

Rektorer strävar efter fungerande socialt sammansatta grupper

Granskningen visar att vilka faktorer som beaktas vid sammansättningen av klasserna varierar mellan skolorna. Alla skolor i granskningen blandar elever från olika avlämnande skolor i de nya klasser som skapas. I några skolor hålls större grupper av elever från de avlämnande skolorna samman i de nya klasserna, men majoriteten av skolor blandar elever från flera olika avlämnande skolor. Det innebär ofta att elever med olika socioekonomisk bakgrund blandas i klasserna, eftersom de avlämnade skolorna har olika socioekonomiska upptagningsområden. Majoriteten av skolorna i granskningen tar också hänsyn till elevernas sociala relationer vid sammansättningen av klasserna i syfte att skapa god studiero och trivsel. De avlämnade skolorna ombeds därför ofta att sätta ihop mindre grupper av elever som fungerar bra tillsammans och som hålls samman till de nya klasserna. De flesta rektorer i granskningen lägger störst vikt vid att eleverna ska känna trygghet och trivsel i de nya klasserna. Rektorerna uttrycker att trygghet och trivsel är grundförutsättningar för att elevernas studier ska fungera.

Elevers tidigare studieprestationer ingår sällan som underlag vid klassammansättningen

När det gäller att ta hänsyn till elevernas kunskapsresultat när klasser ska bildas, framgår av granskningens resultat att det inte är ett lika stort fokus som att få socialt fungerande grupper. Majoriteten av skolorna tar hänsyn till elevernas stödbehov och de flesta skolor väljer att fördela elever med stora stödbehov jämnt över

²³ Eller i förekommande fall årskurs 6, vilket gäller två av skolorna i urvalet. Ytterligare sex skolor har elever från förskoleklass eller årskurs 4. Rektorerna för samtliga av dessa skolor anger att de gör om klasserna till årskurs 7 och blandar med elever från ett antal avlämnande skolor.

klasserna. Det finns också exempel på att skolor väljer att hålla samman dessa elever för en effektivare användning av stödresurser. Om elever med större stödbehov hålls samman i vissa klasser eller inte är också beroende av vilken typ av svårigheter eleverna har. På liknande sätt beskriver rektor och lärare på flera skolor i granskningen att de tar hänsyn till elevernas språkbakgrund, om eleverna ska läsa svenska som andraspråk eller om de är nyanlända vid sammansättning av klasserna. Exempelvis väljer rektorer på några skolor att sprida ut nyanlända elever jämnt över klasserna för att klasserna ska utgöra så jämna grupper som möjligt. I andra skolor påtalar rektorer att det kan finnas skäl att hålla ihop nyanlända elever som pratar samma modersmål för en effektiv användning av studiehandledare och för att det ger trygghet till de aktuella eleverna. Att ta hänsyn till elevernas tidigare kunskapsresultat, exempelvis resultat på nationella prov och betygsresultat från årskurs 6 är inte ett lika vanligt svar på Skolinspektionens frågor om hur klasserna sätts samman. På runt en tredjedel av de granskade skolorna uppger rektorn uttryckligen att skolan inte tar hänsyn till elevernas betyg eller omdömen vid sammansättningen av nya klasser.

Särskilda profiler och inriktningar kan leda till ojämna klasser

På sex av de granskade skolorna kan eleverna välja eller söka till specifika profiler eller inriktningar, som till exempel musikprofil eller fotbollsklass. På dessa skolor placeras de elever som läser samma profil i samma klass, eller blandas med andra profilklasser. I dessa klasser frångås alltså de principer som annars styr sammansättningen av klasser. Det kan bland annat leda till att profilklasserna får en markant övervikt av flickor eller pojkar. Både skolor som har profilklasser och de som tidigare har haft profilklasser vittnar om att skillnaderna mellan profilklassernas och de övriga klassernas kunskapsresultat kan bli betydande. Rektorerna uppger att det ofta skapas en positiv kamrateffekt i profilklasserna som höjer studiemotivationen i gruppen. Det finns exempel i granskningen på skolor som har beslutat att lägga ner sina profiler till följd av att de bidrar till en minskad likvärdighet mellan de olika grupperna. Andra skolor har valt att kombinera olika profiler i klasserna för att skapa en jämnare sammansättning av pojkar och flickor i klasserna eller för att utmana de kulturer som skapats i vissa profilklasser. Det förekommer även exempel på att en skola undersökt vad det är i profilklasserna som skapar hög studiemotivation och försökt överföra det till övriga klasser.

Klasserna är oftast desamma under hela högstadiet

Granskningen visar att det är ovanligt att under årskurs 7–9 göra större förändringar i klassernas sammansättning. Skolorna undviker så långt som möjligt att bryta upp klasser, även om de inte fungerar. Om en klass bryts upp påverkar det även andra klasser som kan vara välfungerande. Enskilda elever tillåts byta under vissa omständigheter, men de flesta skolor försöker vara restriktiva med individuella klassbyten, bland annat för att konstruktionen av klasserna påverkas av byten. I de få exempel som framkommit på att klasser görs om eller upplöses har anledningarna varit bristande studiero och bristande trygghet i gruppen. En skola i granskningen har uppgett att de har haft ett fall då de ändrat klasserna till följd av

låga kunskapsresultat. Rektorn för skolan berättade om hur omorganiseringen av klasser i årskursen inte var den första åtgärden för att försöka öka kunskapsresultaten i klassen. Efter en tids uppföljning, där både lärare och elevhälsa involverats i olika insatser, beslutade rektorn att ändra klasserna inför att eleverna skulle börja årskurs 9. Rektorn har efter uppföljning av åtgärden kunnat konstatera att det bidragit till bättre resultat och studiero för klasserna i årskursen.

Avslutande diskussion

Utbildningen i skolan ska vara likvärdig. Studier har visat på en utveckling mot ökade skillnader i skolan. Olika politiska initiativ har tagits i form av statligt ekonomiskt stöd via exempelvis likvärdighetsbidraget, och initiativ i form av utvecklingsstöd såsom Samverkan för bästa skola, men även genom att tillsätta en utredning med uppgiften att komma med förslag för en mer likvärdig skola.²⁴

I den här granskningen har Skolinspektionen haft fokus på hur rektor undersöker vad som påverkar eventuella skillnader i kunskapsresultat mellan klasser, och hur rektor arbetar för att genom organisatoriska och lärarstödjande insatser främja goda studieresultat för alla elever inom en skola. Elevers möjligheter att inhämta och utveckla kunskaper ska inte begränsas av vilken klass eleven får sin undervisning i. Rektorn har ett övergripande ansvar för att kvaliteten på utbildningen är jämn och hög i hela verksamheten och att alla lärare håller en hög nivå på sin undervisningskvalitet.

Av granskningen framgår att klassnivån är en betydelsefull enhet, man lägger exempelvis ner stor tid och möda på att sätta samman klasserna till årskurs 7.²⁵ Skolorna strävar efter att skapa fungerande undervisningsgrupper och i de allra flesta fall är målsättningen även att eleverna i klasserna ska ha så lika förutsättningar att nå målen som möjligt. Samtidigt har vi efter granskningen fått en bild av att de flesta rektorerna lägger ner det största arbetet med att just sätta samman välfungerande klasser, men saknar sedan ett arbete med att följa upp hur klassens kunskapsresultat utvecklas för att kunna vidta åtgärder om det skulle visa sig behövas. Det saknas också i de flesta fall en långsiktighet i arbetet, som gör det möjligt för rektor att upptäcka exempelvis mönster på lärarnivå. Uppföljning, och i de flesta fall också resultatanalys, sker på andra nivåer såsom individ- årskurs och skolnivå. De insatser som sätts in i klassrummen baseras ofta på dessa, eller är direkta och reaktiva på grund av signaler om att det uppstått ett problem som behöver lösas snabbt. Sådana insatser behövs givetvis i skolan, men de behöver kompletteras med ett långsiktigt utvecklingsarbete för att höja resultaten och öka möjligheterna för alla elever att nå så långt som möjligt i sitt lärande. Granskningen vittnar också om att rektorer inte verkar göra någon större skillnad på behöriga och obehöriga lärare. Antingen finns på skolorna inte uppfattningen om att det finns en risk för olikvärdig utbildning för de klasser som undervisas av en behörig lärare kontra en obehörig, eller så saknas öppenhet att prata om lärares formella kompetens som en kvalitetsaspekt för högre kvalitet på undervisningen.

Få studier eller granskningar har tidigare genomförts inom området och den här granskningen bidrar därför till att synliggöra hur klassnivån kan ge rektorn ytterligare verktyg för att förstå vad som påverkar skillnader i resultat mellan elever, och att komma närmare de undervisningsnära frågorna. Resultat på klassnivån kan vara en värdefull indikator för rektor på variation i kvalitet i verksamheten.

²⁴ Om likvärdighetsbidraget går att läsa via denna länk: <https://www.skolverket.se/skolutveckling/statsbidrag/statsbidrag-for-likvardig-skola-2020>. Om Samverkan för bästa skola går att läsa via denna länk: <https://www.skolverket.se/skolutveckling/leda-och-organisera-skolan/samverkan-for-basta-skola>. Statens offentliga utredning SOU 2020:28 En mer likvärdig skola – minskad skolsegregation och förbättrad resurstilldelning. Betänkande av Utredningen om en mer likvärdig skola. Stockholm: Norstedts Juridik AB.

²⁵ Se tidigare not angående skolor som redan har elever i årskurs 7.

Vaga bilder av skillnader i klassers resultat

Granskningens resultat ger en tydlig bild av att kunskap och förståelse av resultat-skillnader mellan klasser inte är en framträdande del av skolornas kvalitetsarbete. Många gånger saknas ett första steg in i analysen, ett underlag där klassens aggregerade kunskapsresultat och olika bakgrundsvariabler synliggörs. Många rektorer får en bild av hur det fungerar i klasserna utifrån signaler om studiero och trygghet och också genom att följa enskilda elevers kunskapsprogression genom klasskonferenser. Granskningen visar också att det är ovanligt att sammanställa andra underlag eller annan information om klasser, som exempelvis underlag från lärares självskattningar, utvärderingar av undervisningen, elevenkäter, närvarostatistik eller elevhälsans analyser, som kan hjälpa till att förklara elevernas kunskapsresultat. Ofta är enskilda elevers betygsresultat det enda underlaget, och det räcker inte för att försöka förstå vad som orsakar resultatskillnader mellan klasser. Det förs ofta diskussioner om exempelvis elevernas närvaro och motivation på skolorna, men utan att använda ett underlag som visar på hur det faktiskt ser ut med närvaron i klasserna, eller vad eleverna i klasserna tycker om sin undervisning, eller inte minst, hur undervisningskvaliteten ser ut.

De flesta rektorerna på de besökta skolorna följer noga upp elever som riskerar att inte få godkänt betyg. Detta resultat bekräftar det Skolinspektionen har konstaterat i tidigare granskningar, nämligen att det finns en stor vana att undersöka orsaker till att elever inte lyckas nå utbildningens mål på individnivå, men att den aggregerade nivån inte är lika utvecklad i skolornas kvalitetsarbete.²⁶ På majoriteten av skolorna i den här granskningen följer rektorn upp kunskapsresultaten på skolnivå och ofta också på årskurs-, eller ämnesnivå. I granskningen har vi dock inte undersökt kvaliteten i det arbetet och kan därför enbart konstatera att det verkar ingå i flera rektorers resultatuppföljning. Det granskningen tydligt visar är att möjligheten att använda klassen som analysenhet, och undersöka vad det kan finnas för orsaker till att resultat skiljer sig åt mellan klasser, har en stor potential. När det kommer till att följa upp och förstå resultat på klassnivå är det ett relativt ensidigt fokus på sociala aspekter, studiero och trygghet, men inte på elevernas kunskapsresultat.

En förklaring till skolornas individ- och skolenhetsfokus kan vara att det i lagstiftning och föreskrifter finns en tydlig styrning mot just individ- och skolenhetsnivå, vilket skulle kunna vara en anledning till att klassnivån inte får samma fokus i rektorernas uppföljning av kunskapsresultat. Ett annat skäl till att kunskapsresultat på klassnivå inte undersöks kan vara att rektorer inte ser det som en nödvändighet att jämföra klassers resultat för att få veta hur det fungerar. Rektorer tycker möjligen att de får den information de behöver på annat sätt och anser att de har tillräcklig information för att kunna fatta beslut om insatser. Besöken inom granskningen tyder också på att det i en del fall verkar som att rektorer inte alls har tänkt på klasserna resultat som en användbar enhet att följa upp.

Resultaten i granskningen pekar på att det inte finns några hinder för rektorerna att få fram data om klassers aggregerade resultat. Många huvudmän har försett skolorna med digitala analysverktyg, en del rektorer har också utvecklat egna verktyg där en mängd olika variabler går att synliggöra. Vad som däremot kan vara hindrande i rektorers arbete är att datamängden många gånger blir stor, och det

²⁶ Skolinspektionen (2010a)

kan bli en svårighet för rektorer att prioritera och sortera vad som ska och behöver undersökas närmare. Forskning kring datadriven skolutveckling visar att ett överskott på data kan vara en hindrande faktor i arbetet,²⁷ liksom vikten av att lärare och rektorer förses med användarvänliga analysresultat.²⁸ Granskningen har inte omfattat i vilken mån de verktyg huvudmännen förser skolorna med är användarvänliga. Men det är möjligt att faktorer som rör datamängden, hur den visualiseras och vilket stöd rektor får i arbetet av huvudmannen kan vara hinder för rektorns arbete med att inkludera klassnivån i den regelbundna och långsiktiga uppföljningen av skolans resultat.

Vi har i granskningen också sett många exempel på att skolorna följer upp klassernas sociala situation och vidtar åtgärder för att förbättra denna om det finns problem. Många insatser sker i klassrummen för att öka trygghet och trivsel samt studiero. Det är en positiv bild från granskningen. Trygghet och studiero är, vilket flera intervjuade rektorer, lärare och representanter ur elevhälsan framhåller, viktiga förutsättning för kunskapsinhämtning och lärande.²⁹ Det räcker däremot inte att följa upp klassens sociala funktion för att få en förståelse av vad som påverkar elevernas möjligheter att nå utbildningens mål. Parallellt behöver klassernas kunskapsresultat ingå i rektorernas uppföljning. När klassnivån inkluderas i rektorns resultatuppföljning kan det hjälpa till att lyfta blicken mot exempelvis undervisningens genomförande eller andra faktorer, som inte rör enskilda individers prestationer. Att undersöka resultatskillnader mellan klasser blir därför ett viktigt komplement till övrig uppföljning och analys som redan finns med i många rektorers kvalitetsarbete. Om kvalitetsskillnader finns i den undervisning som sker i klassrummen, behöver dessa uppmärksammas med systematik och långsiktighet i skolans kvalitetsarbete, så att rektor kan få syn på exempelvis mönster på lärarnivå.

Signalen om att bristande likvärdighet i betygssättning kan förklara resultatskillnader mellan klasser, som nämnts av rektorer och lärare i den här granskningen, behöver fortsatt uppmärksamhet. I Skolinspektionens granskningar av bedömning och betygssättning har vi tidigare konstaterat att rektorer i större utsträckning behöver undersöka avvikelser i skolornas betygssättning. Ofta saknas jämförelser mellan klasser och mellan grupper av elever i resultatuppföljningen.³⁰ Den här granskningens resultat förstärker bilden av att rektors analysarbete behöver stärkas för att bättre kunna identifiera kvalitetsbrister i verksamheten. I de fall bristande likvärdighet i betygssättning identifierats av skolans rektor behöver rektor driva ett utvecklingsarbete för att åtgärda detta.

²⁷ Håkansson och Sundberg (2018) , s.156.

²⁸ Ibid, s.165

²⁹ Skolinspektionen granskar området trygghet och studiero inom både kvalitetsgranskning och tillsyn. En samlad analys över 400 skolors arbete med trygghet och studiero finns att läsa i Skolinspektionens tematiska analys: [Skolors arbete med trygghet och studiero – En tematisk analys utifrån beslut fattade inom regelbunden kvalitetsgranskning 2018-2019.](#)

³⁰ Se exempelvis Skolinspektionen (2018b)

Risk att insatser i klassrummen blir generella och reaktiva

En konsekvens av ett för ensidigt fokus på enskilda elevers måluppfyllelse är att rektorerna går miste om viktiga förklaringar till vad som påverkar skillnader i elevernas kunskapsresultat. När utgångspunkten främst är elevernas individuella kunskapsresultat, finns en risk att också fastna i frågor som rör de enskilda elevernas stödbehov, närvaro eller motivation, och därmed att mönster i klassens samlade behov missas.

En annan konsekvens är att insatserna för att främja goda studieresultat för alla elever tenderar att bli reaktiva, eller generella. Vi har i granskningen sett att det ofta går snabbt mellan signaler om att något fungerar dåligt i en klass, till att någon form av åtgärd sätts in i klassen. Arbetet med att noggrant undersöka varför resultaten skiljer sig åt, med ambitionen att hitta förklaringar i den inre organisationen, sker däremot sällan. Liknande resultat har vi sett i tidigare granskningar.³¹ Givetvis kräver ett ledarskap förmågan att snabbt agera och åtgärda akuta behov, men parallellt med detta behövs det långsiktiga utvecklingsarbetet. Bristen på systematik och långsiktighet i arbetet försvårar rektorernas möjlighet att identifiera vilka insatser som behövs utifrån en samlad bild av vad som påverkar resultaten i olika klasser.

Vad som ytterligare framträder som en bild från granskningens resultat är att det verkar finnas en svårighet i att få till en koppling mellan det dagliga arbetet med eleverna i skolan och skolans långsiktiga utvecklingsarbete. Det framstår som vanligt att det kvalitetsarbete som sker på skolan, sker lite utanför den dagliga verksamheten. Elevernas mående och enskilda resultat, och klassernas sociala funktion, studiero och trygghet verkar tydligt kopplas ihop med det vardagliga arbetet, medan uppföljning och analys av kunskapsresultat på aggregerad nivå uppfattas utgöra en del av en mer generell utveckling av skolans verksamhet. Rektorer behöver i större utsträckning leda arbetet på skolan så att skolans samlade utvecklingsarbete integreras i det arbete som sker i klassrummen, i skolans dagliga drift. Risken blir annars att skolans utvecklingsarbete och den dagliga verksamheten blir parallella spår istället för ett gemensamt arbete kring skolförbättring. Även huvudmännen har i detta sammanhang ett ansvar att ge skolorna rätt förutsättningar så att rektorerna kan bedriva ett utvecklingsarbete utifrån de behov som finns på skolan.

Ett annat tecken på att rektorernas insatser tenderar att vara alltför generella är att de kollegiala insatser som sker för att stärka undervisningskvaliteten för klasser är generella insatser, där alla lärare involveras. Mer sällan ges specifikt eller riktat stöd till lärare utifrån hur undervisningen fungerar i olika klassrum. Det förekommer att lärare får stöd via en förstelärare eller ämneskollega, men stödet är ofta uttalat eller en tyst överenskommelse. Det är ovanligt att rektorers insatser är specifikt kopplade till lärare utifrån en uppföljning och god kunskap om vad som behövs för att höja undervisningens kvalitet för en specifik klass eller lärare. I forskningsöversikten *Utmärkt ledarskap i skolan* tar Håkansson och Sundberg upp hur forskare funnit att generella uttalanden om förbättring av undervisning har låg effekt för att höja undervisningens kvalitet, att generellt stöd och uppmuntran till

³¹ Se exempelvis Skolinspektionen (2010a)

vissa lärare har medelgod effekt, och att specifik återkoppling till lärare individuellt om deras undervisning har störst effekt för förbättring. I studien fann forskarna att insatser som hade störst effekt endast förekom i något fall.³² Om insatserna blir för generella kan det medföra en lägre effekt för att höja undervisningskvaliteten på skolan. Genom att regelbundet inkludera aggregerade klassresultat, som komplement till de analyser som redan görs, har rektorn större möjligheter att identifiera vad som påverkar klassernas resultat och vidta åtgärder på klassnivå som är anpassade för att förbättra alla elevers möjligheter till goda studieresultat. Det blir också tydligare för rektor vilket stöd olika lärare behöver för att höja kvaliteten på undervisningen i olika klassrum.

Klassnivån kan ge rektor underlag för det undervisningsnära ledarskapet

På skolan behöver samtal om undervisningens kvalitet ständigt ske. Lärarskicklighet och en jämn och hög kvalitet på all undervisning är väsentliga aspekter för likvärdigheten inom skolan. Enligt Skolverket behöver alla skolaktörer lägga mer vikt vid att höja kvaliteten på skolans undervisning.³³ Den här granskningen visar i linje med våra tidigare granskningar och forskning om rektors ledarskap, att rektor och personal har svårt att komma nära de undervisningsnära frågorna och koppla ihop det med att undersöka resultat på skolorna.³⁴ Det verkar också som att rektors arbete med att skapa förutsättningar för kollegiala lärandeprocesser är vanligare än ett ledarskap som är undervisningsnära, vilket forskningen också pekar på.³⁵

Kollegiala lärandeprocesser mellan lärarna är en central skolförbättringsstrategi.³⁶ I granskningen har vi sett att rektorer många gånger skapar förutsättningar för lärare att samverka och samarbeta, men att innehållet i de flesta fall lämnas åt lärarna att styra över. Få tillfällen på de besökta skolorna är avsatta för att skapa en fördjupad förståelse av hur den undervisning som sker i klassrummen påverkar elevernas möjligheter att nå goda studieresultat. Det räcker inte att skapa förutsättningar i form av tid eller rum för möte. Rektor behöver också leda verksamheten så att den tid som lärarna har tillsammans också har fokus på förbättrad undervisningskvalitet.

Skolinspektionen har i tidigare granskningar konstaterat att det kan vara känsligt att prata om hur resultaten hänger ihop med lärarnas arbetsinsatser. I den här granskningen har vi sett att en del rektorer väljer att inte involvera lärarna i att undersöka resultatskillnader mellan klasser, eller helt väljer bort klassnivån som analysenhet på grund av att det upplevs känsligt. Detta är inte ett enkelt område. I ett gott och tryggt ledarskap behöver enskilda lärare kunna få feedback på ett inlyssnande och tryggt sätt. Det finns inte någon anledning att skapa en jämförelsekultur mellan lärare som slår mot enskilda personer. Skolinspektionen menar att det är frågor som handlar om ett gott och sunt ledarskap. På alla arbetsplatser behöver feedback ges enskilt till anställda som är väl avvägd, pekar framåt och motiverar

³² Håkansson & Sundberg (2018), s.134

³³ Skolverket (2015b)

³⁴ Se exempelvis Håkansson & Sundberg (2012, 2016 och 2018)

³⁵ Törnsén & Ärlestig, (2014a)

³⁶ Håkansson, J. och Sundberg, D. (2016), s. 207ff.

och inspirerar medarbetare. Jämförelser mellan lärare kan bidra till tappad motivation och svagt lärande. Det är dock viktigt att kollegialt diskutera upplägg i undervisningen som fungerar väl och vad som inte fungerar. Här är det angeläget att stimulera en diskussion om hur olika lärare lagt upp undervisningen. Detta är rektors uppgift att främja.

En risk som följer av att rektorn inte fullt ut praktiserar undervisningsnära ledarskap, är att processerna blir olika i ämnes- och/eller arbetslagen. Det innebär också att ansvaret för skolans likvärdighet, kopplat till att hålla en jämn och hög kvalitet på undervisningen i alla klassrum, hamnar på lärarnas ansvar. Lärarna har givetvis ett stort ansvar för undervisningens kvalitet i sitt eget klassrum, men det är rektor som ansvarar för att den hålls jämn och hög i hela verksamheten. Att bedriva ett undervisningsnära ledarskap ska inte förväxlas med att detaljstyra lärarnas arbete i klassrummen. Vi har i granskningen sett exempel där lärarna i vissa ämneslag använder kunskapsresultat på klassnivå som underlag för diskussioner, på eget initiativ. Men utan ett systematiskt arbete med detta, under rektors ledning, finns det en risk att inte alla lärare på ett strukturerat sätt reflekterar över sin undervisning kopplat till elevernas resultat på klassnivå.

I rektorns arbete ingår att undersöka och följa upp elevers resultat och koppla det till det som sker inne i klassrummen. I granskningen har vi sett att det finns en vinst i att lärare görs vana vid att ställa frågor kring elevernas kunskapsmässiga prestationer i klasserna. Det leder till att lärare också blir bättre på att prata om undervisningen utifrån ett professionellt, snarare än ett personligt plan. Genom ett bättre underlag, där även klassnivån ingår, och framför allt ett fördjupat arbete för att förstå skillnader i varför resultat skiljer sig åt inom skolan, där förklaringar söks i sådant som skolan kan påverka, kan rektor få verktyg för att på ett systematiskt sätt närma sig de undervisningsnära frågorna. På så sätt lämnas inte lärarna lika ensamma i arbetet med att hålla en jämn och hög kvalitet i undervisningen på skolan.

Referenser

Hallinger, P. m.fl. (2011) "Leadership for learning: Lessons from 40 years of empirical research", *Journal of Educational Administration*, Vol. 49 (2).

Håkansson, J. och Sundberg, D. (2018) *Utmärkt ledarskap i skolan: Forskning om att leda för elevers målluppfyllelse*, Stockholm: Natur & Kultur.

Håkansson, J. och Sundberg, D. (2016) *Utmärkt skolutveckling: Forskning om skolförbättring och målluppfyllelse*, Stockholm: Natur & Kultur.

Håkansson, J. och Sundberg, D. (2012) *Utmärkt undervisning: Framgångsfaktorer i svensk och internationell belysning*, Stockholm: Natur & Kultur.

IFAU (2012) *Lika möjligheter? Familjebakgrund och skolprestationer 1988–2010*, Rapport 2012:14, Uppsala: IFAU.

IFAU (2020) *Jämlikhet i möjligheter och utfall i den svenska skolan*, Rapport 2020:7, Uppsala: IFAU.

Leithwood, K. m.fl. (2008) "Seven strong claims about successful school leadership", *School Leadership & Management*, Vol. 28 (1).

Leithwood, K. m.fl. (2004) *How leadership influences student learning: A review of research for the learning from leadership project*, New York: The Wallace Foundation.

Lgr 11, *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet*.

OECD (2018) *Equity in Education: Breaking Down Barriers to Social mobility*, Paris: OECD Publishing.

OECD (2016) *PISA 2015 Results (Volume I): Excellence and Equity in Education*, Paris: OECD Publishing.

Prop. 2009/10:165, *Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet*.

Robinson, V. M. J. m.fl. (2008) "The impact of leadership on student outcomes: An analysis of the differential effects of leadership types", *Educational Administration Quarterly*, Vol. 44 (5).

Skolinspektionen (2018a) *Årsrapport 2017: Strategier för kvalitet och helhet i utbildningen*, Stockholm: Skolinspektionen.

Skolinspektionen (2018b) *Rättvis och likvärdig betygssättning i grundskolan? Granskning av rektorers och huvudmäns arbete*. Tematisk kvalitetsgranskning. Stockholm: Skolinspektionen.

Skolinspektionen (2017) *Skolinspektionens årsrapport 2016: Undervisning och studiemiljö i fokus*, Stockholm: Skolinspektionen.

Skolinspektionen (2016) *Senare matematik i gymnasieskolan (matematik 3c)*. Kvalitetsgranskning 2016, Stockholm: Skolinspektionen.

Skolinspektionen (2012) *Rektors ledarskap med ansvar för den pedagogiska verksamheten*. Kvalitetsgranskning, rapport 2012:1, Stockholm: Skolinspektionen.

Skolinspektionen (2010a) *Arbetar skolor systematiskt för att förbättra elevernas kunskapsutveckling?* Kvalitetsgranskning, rapport 2010:10, Stockholm: Skolinspektionen.

Skolinspektionen (2010b) *Rektors ledarskap. En granskning av hur rektor leder skolans arbete mot ökad måluppfyllelse*, Kvalitetsgranskning, Rapport 2010:15, Stockholm: Skolinspektionen.

Skolinspektionen (2009) *Undervisningen i matematik – utbildningens innehåll och ändamålsenlighet*, Kvalitetsgranskning, rapport 2009:5, Stockholm: Skolinspektionen.

Skollagen (2010:800).

Skolverket (2018) *Analyser av familjebakgrundens betydelse för skolresultaten och skillnader mellan skolor: En kvantitativ studie av utvecklingen över tid i slutet av grundskolan*, Rapport 467, Stockholm: Fritzes.

Skolverket (2015a) *Skolverkets lägesbedömning 2015*, Rapport 421, Stockholm: Fritzes.

Skolverket (2015b) *Svenska rektorers erfarenhet i nordiskt perspektiv: En analys av TALIS 2013*, Stockholm: Fritzes.

Skolverket (2013) *Forskning för klassrummet: Vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet i praktiken*, Stockholm: Fritzes.

Skolverket (2012a) *Systematiskt kvalitetsarbete – för skolväsendet, Skolverkets allmänna råd med kommentarer*, Stockholm: Fritzes.

Skolverket (2012b) *Likvärdig utbildning i svensk grundskola? En kvantitativ analys av likvärdighet över tid*, Rapport 374, Stockholm: Fritzes.

Skolverket (2009) *Vad påverkar resultaten i svensk grundskola? Kunskapsöversikt om betydelsen av olika faktorer*, Stockholm: Fritzes.

SOU 2020:28 *En mer likvärdig skola – minskad skolsegregation och förbättrad resurstilldelning*. Betänkande av Utredningen om en mer likvärdig skola. Stockholm: Norstedts Juridik AB.

Törnsén, M. (2011) "Har framgångsrika skolor framgångsrika rektorer?", i: Höög, J. och Johansson, O. (red.) *Struktur, kultur, ledarskap – förutsättningar för framgångsrika skolor*, Lund: Studentlitteratur.

Törnsén, M. och Ärlestig, H. (2014a) "Om ledarskap och pedagogiskt ledarskap", i: Törnsén, M. och Ärlestig, H. (red.) *Ledarskap i centrum: Om rektor och förskolechef*, Lund: Gleerups.

Törnsén, M. och Ärlestig, H. (2014b) "Pedagogiskt ledarskap, mål, process och resultat", i: Höög, J. och Johansson, O. (red.) *Framgångsrika skolor: Mer om struktur, kultur, ledarskap*, Lund: Studentlitteratur.

Bilagor

Bilaga 1. Granskade skolor

Skola	Huvudman
Ribbyskolan	Haninge kommun
Centralskolan	Arvika kommun
Breviksskolan	Oxelösund kommun
Södervärnsskolan	Gotlands kommun
Liljeborgsskolan 4-9	Trelleborgs kommun
Högavångsskolan	Olofströms kommun
Grimstaskolan	Upplands Väsby kommun
Järvenskolan	Katrineholms kommun
Teleborg Centrum	Växjö kommun
Fryxellska skolan	Sunne kommun
Broskolan	Upplands Bro kommun
Arenaskolan	Timrå kommun
Höglundaskolan	Sundsvalls kommun
Gullmarsskolan 7-9	Lysekils kommun
Eneskolan	Södertälje kommun
Korsavadsskolan	Simrishamns kommun
Apladalsskolan	Värnamo kommun
Manhemsskolan	Kalix kommun
Lillhagsskolan	Gävle kommun
Roslagsskolan	Norrtälje kommun
Santosskolan	Göteborgs kommun
Östlyckeskolan	Alingsås kommun
Västerskolan	Hässleholms kommun

Bilaga 2. Urval och tillvägagångssätt

Detta är en kvalitativ granskning som är genomförd på 23 skolor som har skillnader i betygsresultat mellan klasser i de utvalda ämnena svenska och matematik i årskurs 7–9. Nedan följer en beskrivning av metod och genomförande av granskningen.

Urval av skolor

Urvalet av skolor har avgränsats till grundskolor med elever i årskurserna 7–9. I ett första steg valdes 45 skolor ut i ett slumpmässigt urval utifrån följande kriterier:

- 1) Skolan har minst 80 elever i varje årskurs.
- 2) Skolorna har en elevsammansättning där 40–60 procent av eleverna har föräldrar med eftergymnasial utbildning.

I ett andra steg valdes de 23 skolor ut som hade störst skillnader mellan klassernas genomsnittliga betygspoäng i något av ämnena svenska och matematik. Skolinspektionen begärde inför detta steg in betygsuppgifter för ämnena matematik och svenska, från våren 2018 och våren 2019, för de klasser som läsåret 2019/20 gick i årskurs 9. Detta för att kunna jämföra klassernas betyg i två årskurser, årskurs 7 och 8. Måttet variationsvidd³⁷ användes för att jämföra skolornas skillnader. Skolor med *relativt* hög variationsvidd jämfört med de andra 45 skolorna valdes ut till det slutliga urvalet.

Det går inte att säga att de skolor som ingår i denna granskning är de skolor som har störst resultatskillnader mellan klasser nationellt sett. Skolinspektionen vill dock poängtera att oavsett storlek på skillnader i resultat mellan klasser behöver rektor följa upp och jämföra klassernas betygsresultat för att kunna se mönster över tid.

Tillvägagångssätt

I granskningen har vi i huvudsak använt oss av intervjuer som insamlingsmetod. En mindre del utgörs också av dokumentationsinhämtning från skolorna. Skolinspektionen besökte de utvalda skolorna under perioden oktober 2019 till mars 2020. Granskningen är genomförd av Skolinspektionens Stockholmsavdelning.

Inför varje skolbesök ombads rektorn att skicka in svar på ett antal frågor kring skolans arbete inom det granskade området. I de fall svaren på frågorna fanns beskrivna i skolans redan framtagna dokumentation ombads rektorerna att skicka in den dokumentationen. Syftet med dokumentationsstudierna har varit att få en initial bild av skolornas arbete med resultatskillnader och användes som grund för att veta vilka frågor som behövde fördjupas vid intervjuerna på varje skola.

Under varje besök genomfördes intervjuer med skolans rektor, en grupp matematiklärare, en grupp svensklärare, lärare med särskilt uppdrag att utveckla de utvalda ämnena och representanter från skolans elevhälsa. Vid intervjuerna har inspektörerna haft en intervjuguide att utgå ifrån. En av inspektörerna antecknade under

³⁷ Skillnaden mellan den klassen med lägst genomsnittlig betygspoäng och den med högst. Klasser med mindre än 10 elever uteslöts i jämförelsen.

intervjuerna. Syftet med intervjuerna har varit att få en fördjupad bild över hur arbetet inom det granskade området fungerar på varje skola. Inför besöken skickade vi ut självreflektionsfrågor som skolans rektor och personal kunde använda som förberedelse inför intervjuerna.

Efter skolbesöken sammanställde ansvarig inspektör ett protokoll som skickades till rektor och skolans huvudman med möjlighet att lämna synpunkter på eventuella faktafel i protokollet. Protokollet och de tidigare insända dokumenten har sedan legat till grund för bedömningarna i ett beslut där Skolinspektionen har sammanfattat bedömningarna av skolan inom det granskade området och i förekommande fall föreslagit utvecklingsområde för att höja kvaliteten. Efter att besluten skickats till de granskade skolorna, genomförde ansvarig inspektör en muntlig återkoppling av beslutet. Syftet med den muntliga återkopplingen var att Skolinspektionen skulle få en bild av hur beslutet tagits emot på den aktuella skolan och för att ge möjligheter för skolans rektor att ställa frågor kopplade till bedömningarna i beslutet.

En fördjupad analys av den samlade empirin från alla granskade skolor har utgjort underlag för de övergripande resultat som presenteras i denna rapport. Analysen av det övergripande resultatet är genomfört med kvalitativ analysmetod.

Bilaga 3. Kvalitetskriterier

<p>Frågeställning 1: Rektors analys av skillnader i elevresultat mellan klasser i svenska och matematik, årskurs 7-9.</p>
<p>Rektorn skaffar sig en tydlig bild av hur kunskapsresultaten ser ut på aggregerad klassnivå.</p> <p><i>Bedömningspunkten handlar om att rektorn ska leda ett arbete med att följa upp flera olika kunskapsresultat för klassens samlade resultat i ämnena. Exempelvis bör klassens genomsnittliga betygspoäng per ämne följas upp för att kunna jämföras med andra klasser. Nationella provresultat för klassens samlade resultat bör också ingå i insamlingen. I arbetet ingår att göra det med regelbundenhet och långsiktigt, det handlar exempelvis om att följa flera års resultat för att kunna se mönster på lärarnivå. I bedömningspunkten ingår också att rektorn ska bryta ner resultaten så att skillnader mellan olika elevgrupper framgår. Detta för att kunna följa mönster som kan leda till elevers olika bakgrund eller kön.</i></p>
<p>Rektor leder arbetet med att analysera vad som kan förklara skillnader i kunskapsresultat mellan klasserna.</p> <p><i>Bedömningspunkten handlar om att rektorn ska leda ett arbete med att undersöka vad som påverkar elevernas resultat på klassnivå och vad som kan förklara eventuella skillnader mellan klassernas resultat i ämnena. I det arbetet inkluderar rektor flera olika typer av underlag, förutom aggregerade kunskapsresultat på klassnivå, som kan ha betydelse för att förstå kunskapsresultat kopplat till undervisningens genomförande, eller andra faktorer. Sådana underlag kan vara ämneslagsutvärderingar, lärares egna utvärderingar över undervisningen, rektors uppföljning av undervisningen, elevhälsans utvärderingar, enkäter som visar elevernas åsikter på klassnivå och närvarostatistik på klassnivå. I arbetet ingår också att rektorn ser till att inkludera personal i att undersöka vad som påverkar och orsakar att resultat kan skilja åt mellan klasser. Rektor ser till att förklaringar till analysen inte stannar vid faktorer som enbart går att knyta till elevers bakgrund eller motivation. Sådana faktorer ska hanteras inom ramen för rektors kompensatoriska uppdrag. I arbetet med att undersöka resultatskillnader mellan klasser är det viktigt att komma vidare och fokusera analysen på hur skolans organisation, undervisningens genomförande eller elevhälsans arbete påverkar möjligheten för alla elever att utvecklas så långt som möjligt och nå goda studieresultat.</i></p>
<p>Frågeställning 2 och 3: Rektorns insatser för att främja goda studieresultat för alla elever.</p>
<p>Rektor genomför organisatoriska insatser som är specifikt kopplade till analysen av vad som orsakar resultatskillnader mellan klasserna.</p> <p><i>Bedömningspunkten innehåller att rektorn ska organisera lärartjänster och stödresurser utifrån identifierade behov från analysen och vilka behov som finns i klasserna och med fokus på att höja undervisningens kvalitet och kunskapsresultat i vissa klasser. Rektor kan genomföra andra organisatoriska förändringar i samma syfte, exempelvis att göra om klassammansättningen, begränsa nivågrupperingar, initiera insatser för att höja kvaliteten på undervisningens genomförande. Rektorn initierar också samarbete och samverkan mellan lärarna</i></p>

och mellan lärare och elevhälsa i syfte att specifikt höja undervisningens kvalitet i vissa klasser.

Rektor genomför stödjande insatser för lärare, som är specifikt kopplade till analysen av vad som orsakar resultatskillnader mellan klasserna.

I denna bedömningspunkt ingår att rektor ska arbeta systematiskt med att ge riktat behovsanpassat stöd till lärare i syfte att höja undervisningens kvalitet och kunskapsresultat i vissa klasser. Rektorn ska utifrån analysen avgöra vilken/vilka lärare som behöver stöd för att främja goda studieresultat för alla elever. Det kan handla om att själv eller annan kollega har tätare uppföljning och återkoppling på enskilda lärares undervisning, fungera som "bollplank" eller auskultera på lektioner. Individuell kompetensutveckling kan också vara ett sätt, så som flera andra sätt att stötta på. Det viktiga är att rektors insatser i form av stöd till lärare följer en systematik. I denna bedömningspunkt ingår också att rektor ger icke-behöriga eller oerfarna lärare riktat stöd i undervisningens genomförande efter behov i klasserna.

Bilaga 4. Sammantagen bild av skolornas utvecklingsområden

I detta avsnitt redovisas de vanligaste utvecklingsområden som identifierats i de verksamheter som har ingått i granskningen. Sammantaget har rektorerna på 20 av 23 skolor bedömts behöva utveckla arbetet med att leda analyser av resultatskillnader mellan klasser. I de fall Skolinspektionen har bedömt att ett utvecklingsarbete i första hand behöver inledas gällande analys av skillnader i kunskapsresultat mellan klasser, har inget utvecklingsområde för arbetet med de insatser som följer på analysen formulerats.

Rektorerna behöver i större utsträckning ta fram uppgifter som visar kunskapsresultat på klassnivå per ämne

På många skolor saknas ett sammanställt underlag där klassnivån framgår. För att kunna förstå varför resultat skiljer sig åt mellan klasser behöver rektorn ha en god bild av hur kunskapsresultaten ser ut på klassnivå. Rektorerna behöver i detta arbete ta fram underlag där elevernas kunskapsresultat i svenska och matematik, per klass ingår, förslagsvis klassens genomsnittliga betygspoäng i ämnet. Rektorn bör också synliggöra sådant som elevernas kön, eller andra bakgrundsfaktorer i underlaget, för att få mer information som stöd för analysen.

Rektorerna behöver i större utsträckning analysera vilka förklaringar som kan finnas till resultatskillnader mellan klasser

De flesta rektorerna behöver enligt vår bedömning bättre undersöka vilka orsaker det kan finnas till att resultaten i ämnena skiljer sig åt mellan klasser. De förklaringar som lyfts är sällan ett resultat av att ha genomfört ett arbete där förståelsen för varför klassernas resultat ser ut som de gör varit fokus. Många gånger stannar förklaringarna vid elevernas egenskaper, hur ofta de är i skolan eller vilken problematik som finns kopplad till enskilda elever. Rektorerna behöver i detta arbete se till att analysen kommer vidare och sätter ljus på förhållanden inom skolan som går att påverka, sådant som hur skolan arbetar med olika delar av läroplanens uppdrag så som närvaro, undervisning, samverkan och samarbete. Faktorer som härrör till elevers bakgrund eller stödbehov kan givetvis vara en del av förklaringen till resultat på klassnivå, men rektor och personal behöver komma vidare och fokusera analysen på hur skolans organisation, undervisningens genomförande eller elevhälsans arbete kan fungera för att alla elever ska ha förutsättningar att utvecklas så långt som möjligt i sin kunskapsinhämtning.

Rektorerna behöver i större utsträckning undersöka orsaker till resultatskillnader mellan klasser tillsammans med skolans personal

I en majoritet av besluten har utvecklingsområdena handlat om att skolans personal bättre behöver involveras i analysarbetet med resultatskillnader mellan klasser. I detta arbete behöver rektorn i större utsträckning se till att ge ett tydligt uppdrag

åt lärare och elevhälsa att bidra med förståelse av varför resultaten skiljer sig åt mellan klasser inom ämnet. För många rektorer handlar det här om att se till att klassnivån inkluderas som analysenhet i redan befintliga strukturer för att gemensamt analysera kunskapsresultat. En del rektorer behöver bli bättre på att ge underlag till personalens analysdiskussioner. Det kan handla om att visualisera resultat så att även aggregerad klassnivå framkommer, jämförelser av flera års resultat, sortera så att resultat för olika elevgrupper framkommer, inkludera annan information på klassnivå som kan bidra till förståelse och ställa specifika frågor kring arbetet med undervisningen i klasserna. Det är här viktigt att rektorn är tydlig med sina förväntningar på vad personalens samtal om resultaten ska resultera i och att det sker en återkoppling från rektorn till personal hur deras arbete används vidare. Rektorn bör vara tydlig med att förklaringar till att resultat skiljer sig åt ska sökas i hur skolan organiserat sig och arbetar med olika aspekter av läroplanens mål så som hur undervisningen bedrivs.

Rektorerna behöver i större utsträckning inkludera information som kan bidra till förståelse av resultatskillnader mellan klasser

I arbetet med att undersöka resultatskillnader mellan klasser behöver rektorn se till att även använda annan information på klassnivå som kan ha betydelse för att förstå elevernas prestation kopplat till undervisningens genomförande, elevernas hälsa och mående, motivation eller liknande. Det kan till exempel handla om underlag som undersöker elevers mående, lärares utvärderingar av hur undervisningen fungerat i olika klasser, närvarostatistik och utvärderingar av närvaroarbetet i klasserna.